

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci

Ing. Petra Blaschkeho, MBA

na téma „Internacionalizace průmyslového vlastnictví podniku“

1. Zhodnocení významu práce pro obor

Předmětem předložené disertační práce je internacionalizace podniku, k níž dochází prostřednictvím exportu a poskytováním licencí na průmyslové vlastnictví podniku subjekty, které rozvíjejí svou činnost na území ČR. Svou podstatou se téma disertační práce dotýká jak makroekonomické oblasti, neboť internacionalizace působí na ekonomický růst země, tak mikroekonomické oblasti s dopadem na růst jednotlivých podniků. Provázanost těchto dvou oblastí činí výzkum na toto téma společensky žádoucí a významné.

2. Struktura práce, metody a stanovený cíl

Práce o rozsahu 201 stran, včetně příloh má logickou strukturu členěnou do sedmi kapitol a dílčích subkapitol. Autor si stanovil v disertační práci hlavní cíl a šest dílčích cílů. Hlavní cíl je formulován poměrně rozsáhle, to je pomocí Stopfordova internacionalizačního modelu *verifikovat* aplikovatelnost prvních dvou fází tohoto modelu (export a poskytování licencí) v ekonomickém prostředí ČR a dále *identifikovat* faktory na straně podniku, které determinují skutečnost, zda podnik poskytuje licence na předměty průmyslového vlastnictví a nakonec *zhodnotit* úlohu poskytování licencí v rámci internacionalizačního procesu podniků působících v ČR a *otestovat* vliv poskytování licencí na export zboží. Na takto vymezený hlavní cíl práce navazuje šest dílčích cílů, které systematicky rozvíjejí hlavní cíl práce a kopírují strukturu práce. Dílčí cíle č. 3-6 jsou podpořeny třemi hypotézami, které byly testovány v analytické části práce.

Autor práce splnil zpravidla všechny stanovené cíle, s výjimkou dílčího cíle č. 4 v rámci něhož měly být identifikovány faktory determinující skutečnost, zda podnik poskytuje licence na předměty průmyslového vlastnictví, a to z důvodu nedostatečného datového souboru, který by umožňoval provést kvalitní statistickou analýzu. Nicméně autor práce prokázal schopnost analytické, tvůrčí práce a jednotlivé cíle byly splněny jak za použití celé řady empirických metod, tak matematicko-statistických metod, včetně regresní analýzy.

Velmi oceňuji systémovost a názornost s jakou byla disertační práce zpracována. Autor nejprve vymezil cíle práce a metody výzkumu, poté na více jak 70 stranách teoreticky vymezil všechny oblasti související se zkoumanou problematikou, včetně popisu a zdůvodnění použití Stopfordova modelu, na němž staví svou vlastní analýzu internacionalizace podniku v podmínkách ČR. V metodické části práce autor uvádí data a proměnné, s nimiž pracuje v časové řadě zahrnující léta 2008-2020 v případě licencí a 2012-2020 v případě exportu, a popisuje nezbytné kroky k provedení statistické analýzy, zahrnující analýzu časových řad sledovaných ukazatelů a regresní analýzu. V analytické části práce autor detailně rozpracoval nejprve export zboží z hlediska počtu exportérů a hodnoty exportu zboží. V druhé, rozsáhlejší části autor provedl detailní analýzu poskytovatelů licencí z hlediska jejich počtu, počtu udělených licencí a výše přijatých licenčních

poplatků. Analýza licencí zahrnovala všechny typy průmyslového vlastnictví (patent, užitný vzor, průmyslový vzor a know-how), přičemž největší pozornost byla zaměřena na licence na patent, které generují největší příjmy z licenčních poplatků. Závěrečná část analýzy obsahuje zhodnocení internacionalizace subjektů působících v ČR, které poskytují licence a identifikaci dopadu poskytování licencí na export zboží. Celá analytická část práce, která byla zpracována na více jak 60 stranách je doplněna grafy, které přispívají k větší názornosti prezentovaných výsledků vlastních analýz. Závěr práce shrnuje celý proces zpracování tématu disertační práce a nastiňuje další oblasti, ve kterých by bylo možno navázat na provedený výzkum.

3. Výsledky disertační práce

Výsledky disertační práce jsou hmatatelné a jsou jasně formulovány v dílčím shrnutí, které je uvedeno na konci většiny kapitol, případně v tabulkách, které umožňují srovnávat dosažené výsledky u jednotlivých proměnných. V rámci dosažených výstupů autor práce konstatuje, že **nebyla potvrzena hypotéza č. 1** (str. 152), tedy že podniky v ČR poskytují licence na předměty průmyslového vlastnictví a využívají je k internacionalizaci své činnosti. Z výsledků výzkumu je však patrné, že určitá míra internacionalizace komerční sféry, kníž dochází prostřednictvím licencí v ČR probíhá, ale v porovnání s exportem zboží (jak z hlediska počtu exportérů i objemu exportu) plní licenční systém při internacionalizaci podniku zanedbatelnou úlohu. **Hypotéza č. 2** zaměřující se na faktory podniku, které ovlivňují poskytování licencí na předměty průmyslového vlastnictví nemohla být testována s ohledem na nedostatečný soubor dat, nicméně byly zjištěny dílčí zajímavé informace týkající se charakteristiky podniku, kde z hlediska exportu i přijatých licenčních poplatků dominují velké podniky, a to zejména podniky které jsou pod zahraniční kontrolou. **Hypotéza č. 3 byla potvrzena**, tj. byla potvrzena negativní regresní závislost mezi počtem exportérů a přijatými licenčními poplatky, hodnotou exportu zboží a počtem poskytnutých licencí, hodnotou exportu zboží a přijatými licenčními poplatky z licencí poskytnutých do zahraničí.

4. Formální úprava, jazyková úroveň

Předložená disertační práce obsahuje všechny předepsané náležitosti a vyznačuje se těmito přednostmi – byla zpracována přehledně a systematicky na odborné úrovni za použití vědeckých metod. Použité zdroje zahrnují především odborné časopisy a monografie, jsou vhodně citovány a seznam použité literatury byl zpracován celkem na 18 stranách. Součástí disertační práce jsou tři přílohy, které zejména graficky doplňují analytickou část práce. Jazyková úroveň práce je na dobré úrovni s pouze ojediněle se vyskytujícími gramatickými chybami či překlepy. Autor práce zapracoval všechny připomínky, které mu byly sděleny v rámci tzv. malé obhajoby. Název práce, cíle a obsah práce jsou vhodně provázány.

Autor disertační práce prokázal schopnost tvůrčí analytické práce. Jeho publikační činnost zahrnuje 5 výstupů, z nichž tři tvoří články v odborných časopisech a dva jsou konferenční příspěvky, které byly vydány ve sbornících z mezinárodních konferencí konaných v tuzemsku. Většina publikačních výstupů byla zpracována ve spolupráci s dalšími autory. Z celkových pěti publikací byly tři publikace 6x citovány. Publikační výstupy směřovaly do oblasti inovačního výkonu firem a investičních podnětů v ČR. Počtem publikací i citací lze hodnotit publikační výkon autora disertační práce za standardní, avšak z hlediska jednotlivých typů publikačních výstupů jej lze označit za nadprůměrný.

Na základě výše uvedených skutečností jednoznačně **doporučuji** předloženou disertační práci Ing. Petra Blaschkeho, MBA k obhajobě.

Otázky k obhajobě:

- 1) Ačkoliv autor práce zpravidla jasně komentuje výsledky svých analýz, na str. 150 uvádí, že *„žádná z uvažovaných proměnných není sama o sobě v modelu statisticky významná a nemá tedy výraznější dopad na hodnotu exportu zboží“* a v následujícím odstavci konstatuje, že *„jedna licence poskytnutá do zahraničí vede ke snížení hodnoty exportu o 0,1 mld. Kč, resp. jedna mld. přijatých licenčních poplatků z licencí poskytnutých do zahraničí by znamenala snížení exportu o 59 mld. Kč“*. Může autor vysvětlit tuto formulaci, která se jeví jako značně konfliktní?
- 2) Vyřízení patentové ochrany v ČR je, jak autor práce uvádí (str. 42), značně zdlouhavé ve srovnání s dalšími zeměmi, což může demotivovat subjekty vlastníci průmyslové vlastnictví k podávání patentů. Jak by se dal tento proces v ČR urychlit, resp. je možno se inspirovat postupy, které jsou zavedeny například v Litvě, kde doba vyřízení patentové ochrany trvá pouze 1,5 roku?
- 3) V souvislosti s rostoucí digitalizací ekonomických činností význam průmyslového vlastnictví a jeho ochrana nabírá na hlubším významu. Má autor práce informaci o současných aktivitách (pokud existují) WIPO, WTO apod. v rámci překonání principu teritoriality při ochraně práv duševního vlastnictví?

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.
Vysoká škola PRIGO, z.ú.

V Havířově, dne 18. 10. 2022

POSUDEK DOKTORSKÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

„Internacionalizace průmyslového vlastnictví podniku“

Autor: Ing. Petr Blaschke, MBA
Oponentka: doc. Mgr. Jana Vlčková, Ph.D.
Fakulta mezinárodních vztahů, VŠE v Praze

Disertační práce pana Ing. Petr Blaschke, MBA nazvaná „Internacionalizace průmyslového vlastnictví podniku“ má 201 stran včetně příloh. Disertační práce má poměrně logickou strukturu a je členěna do sedmi kapitol, součástí disertační práce je také nečíslovaný úvod a závěr. Disertační práce se zaměřuje na první dvě fáze aplikace Stopfordova internacionalizačního modelu. Hlavní důraz je kladen na poskytování licencí. Poskytování licencí je velmi zajímavé a aktuální téma, kterému byla doposud věnována omezená pozornost.

V **úvodu** práce si autor stanovuje hlavní cíl: „...na základě analýzy získaných sekundárních dat ze statistických šetření a s využitím aplikovatelnosti Stopfordova internacionalizačního modelu verifikovat aplikovatelnost prvních dvou fází internacionalizace podniku (export, poskytování licencí) v ekonomickém prostředí ČR.“ Domnívám se, že cíl by měl být definován jednoznačněji. Zároveň se domnívám, že je nutné zkoumat všechny fáze modelu, aby bylo možné ověřit, zda první dvě fáze platí. Může například docházet k situaci, kdy druhá fáze je podniky přeskočena, ale pokud nejsou zkoumány všechny fáze, nelze to ověřit.

První kapitola je věnována cílům a metodám. Autor si pak klade dalších šest dílčích cílů. Zároveň jsou součástí práce i tři hypotézy. Tyto hypotézy však dle mého názoru nejsou v práci opravdu testovány, a proto se domnívám, že jejich zařazení nebylo vhodné.

Druhá kapitola věnována teoretickým východiskům. V této části nejsou rozpracována všechna teoretická východiska, přesto ji považuji ve srovnání s ostatními částmi za zdařilejší. Za nedostatek této části považuji to, že některé části jsou zpracovány poměrně detailně (například podkapitola 2.3), u jiných nejsou podchyceny všechny relevantní směry či publikace.

Nedostatečně jsou rozpracovány teorie zaměřené na vztah mezi obchodem a ekonomickým růstem. Co se týče teoretického ukotvení ekonomického růstu je zde podle mě je omezený výčet teorií a jejich výběr není zcela srozumitelný. Zcela chybí například teorie endogenního růstu či institucionální teorie. Zejména pak institucionální teorie považuji za klíčové z pohledu hlavního zaměření práce – tj. poskytování licencí. Dále na straně 31 autor zmiňuje studie, které Stopfordův model testovaly, vůbec ale neuvádí, k jakým závěrům tyto studie došly.

Disertační práce by měla zahrnovat nejaktuálnější poznatky týkající se dané problematiky. Například v části 2.2.2 chybí aktuálnější modely internacionalizace, případně hlubší rozpracování těch stávajících (např. Dunning a Lundan, 2008, Johanson a Mattsson, 2015). V části 2.4.1 není vysvětleno, proč autor vybral uvedené teorie a ne jiné, které by mohly být vhodnější z pohledu tématu disertační práce (např. teorie výrobních cyklů, teorie výrobních okrsků, triple helix) a jaká je zde vazba na analytickou část. V teoretické a i v analytické části postrádám větší pozornost věnovanou specifikům postkomunistických zemí. Uveden je pouze stručný odkaz na pár studií na str. 46. Historický kontext k situaci v Česku a s tím souvisejícímu vývoji internacionalizace je jistě relevantní, včetně poukázání na

specifika regionu (transformace apod.). Přitom na dané téma existuje řada studií - například Cuervo-Cazurra, 2012; Stoian a kol., 2016; Svetlicic a kol., 2007. V této části jsou i některé další dílčí nedostatky: u patentové ochrany bych očekávala, že autor bude vycházet z aktuálních zdrojů (str. 55), v části 2.4.2 by pak měla být zmíněna i negativa patentové ochrany, licencí apod. Třetí kapitola obsahuje pouze shrnutí druhé teoretické kapitoly.

Čtvrtá kapitola se věnuje metodice a popisu řešení. Při výběru metodiky bych předpokládala, že bude autor vycházet z existujících studií a tím bude moci lépe obhájit výběr zvolené metodiky. Jedná se o poměrně složité a komplexní téma, o to více je to pro tuto práci relevantní. Na jiné studie však není v této kapitole odkazováno. Autor využívá zejména popis/srovnání a také regresní analýzu. Regresní analýza je však metodicky zcela nevyhovující. Není možné v rámci pokusu o vícenásobnou regresní zkoumat dvě nestacionární řady. Navíc v textu není uvedena rovnice, není tedy zřejmé, jaký vztah je vlastně zkoumán. Na str. 88 autor uvádí, že tímto regresním modelem je testován vliv počtu poskytovatelů licencí do zahraničí na vývoj celkového počtu exportérů zboží a vývoj hodnoty exportu zboží. Nicméně na 146 autor nezkoumá vztah poskytovatelů licencí na exporty, ale závislost jednotlivých časových řad na čase. Tudíž 81,5% variabilitu je pouze objasněním rostoucího času a rostoucích hodnot exportu. Nejedná se o analýzu vzájemného vztahu obou zkoumaných veličin. Stejně chybné jsou i další regresní analýzy (na str. 146-150) a v podstatě celá kapitola 6.2.5. V neposlední řadě do modelů nejsou zahrnuty vysvětlující proměnné, mimo jiné PZI, které by pomohly ověřit platnost Stopfordova modelu pro ČR. Autor navíc sám v závěru poukazuje na to, že: „vzhledem k nedostatečnému rozsahu zkoumaného datového souboru se však tyto faktory nepodařilo podložit kvalitní statistickou analýzou (plánované využití logistické regrese)“. Proto nerozumím tomu, proč byl model (metodologicky nesprávný) vůbec do disertace zařazen.

Pátá kapitola je zaměřena na současný stav zkoumané problematiky – exportu zboží i licencím v ČR. Zde autor stručně popisuje vývoj exportů a licencí, vůbec se ale nevěnuje vývoji počtu patentů, užitných vzorů a dalších forem ochrany duševních práv, které mají hlavní vliv na počet licencí. Přínosné by bylo uvést alespoň základní informace o tom, jak se vyvíjí počet patentů, užitných vzorů a dalších forem ochrany duševního vlastnictví či jaký podíl patentů je dále licencován. Ačkoliv v textu byla doplněna nějaká základní vysvětlení, jsou některá z nich nepřesná či zavádějící:

- „Dalším důvodem výrazné dominance MSP nad velkými podniky může být podle autora skutečnost, že velké podniky bývají součástí celé nadnárodní skupiny, která má své dceřiné společnosti v celé řadě zemí, proto kontrolují větší množství národních trhů, aniž by se na ně musely svoji produkci exportovat.“ a „Z velikostních skupin lze zdůraznit postavení MSP, kterých se do exportu zboží zapojuje mnohem více než velkých podniků.“ (str. 93) - z dat uvedených na předchozí straně ale vyplývá, že zatímco v rámci kategorie mikro podniků exportuje méně než 1%, malých něco nad 10% a středních podniků cca. 30%, u velkých podniků je to minimálně polovina.
- „Z grafu vyplývá, že příjmy z exportovaného zboží během sledovaného období mírně rostly až do roku 2019....“ (str. 94) – v grafu se ale nejedná o příjmy z exportu, ale pouze o hodnotu exportu.
- „Jako příklady vytváření vhodné institucionální infrastruktury pro realizaci a podporu inovací lze uvést skutečnost, že v regionech s nejvyšším počtem licencí můžeme nalézt inovační centra“ (str. 101) – krajská inovační centra či inkubátory můžeme nalézt téměř ve všech krajích s výjimkou Karlovarského, Královéhradeckého a Vysočiny.

Zároveň v této části autor nevěnuje více pozornosti konkrétním příkladům poskytování licencí např. ve formě případových studií popisujících více do detailu, jak takové poskytování licencí probíhá. V textu je několik zmínek o konkrétních podnicích (např. na straně 117 –Tescan, na str. 121 VŠB, na str. 122

ÚOCHB AV). Na základě tohoto popisu není ale podle mě možné naplnit dílčí cíle. Konkrétně se jedná o dílčí cíl č. 4: „identifikace faktorů determinující skutečnost, zda podnik poskytuje licence na předměty průmyslového vlastnictví, dílčí cíl č. 5: „zhodnocení situace týkající se využívání licencí v rámci internacionalizačního procesu podniků působících v ČR“ ani dílčí cíl č. 6: „Vyhodnocení vlivu poskytování licencí na oblast exportu zboží.“

Kapitola číslo 6 je zaměřena na export zboží a internacionalizaci podniku prostřednictvím licencí. V první části kapitoly jsou popsány poskytnuté licence do zahraničí a příjmy z nich. Ve druhé části jsou porovnávány hodnoty za exporty zboží a licence včetně regresní analýzy. Nevhodnost zvolené metody je již popsána výše. Sedmá kapitola pak shrnuje analytickou část.

V závěru práce pak autor shrnuje hlavní poznatky. Jedná se zejména o popis, jak se vyvíjelo poskytování licencí v České republice. Ačkoliv tyto poznatky jsou určitě zajímavé, dají se najít i obdobné publikace od ČSÚ. Jak již bylo zmíněno výše, cíl disertační práce není jednoznačný. I tak se ale domnívám, že hlavní cíl práce nebyl naplněn, jelikož dle poznatků v disertační práci nelze verifikovat aplikovatelnost prvních dvou fází internacionalizace podniku (export, poskytování licencí) v ekonomickém prostředí ČR. Některá tvrzení v závěru nejsou podložena analýzou. Jedná se například o:

- „Závěrem lze konstatovat, že komercializace průmyslového vlastnictví podniku formou poskytnutí licence do zahraničí, tedy zároveň jeho internacionalizace, je minimálně z hlediska finančního pro podnik přínosná.“ (str. 159) – této problematice se ale autor v textu nikde nevěnuje. Nezkoumá náklady na VaV, patentování ani licencování a následnou návratnost těchto investic.
- „Poskytování licencí se tedy jeví jako vhodnější pro velké kapitálově silnější podniky, což může souviset s personální, časovou, a především finanční náročností spojenou se získáváním patentové ochrany. Pro menší podniky je naopak vhodnější pro rozšíření aktivit na hostitelský trh využít primárně export vlastní produkce realizované v tuzemsku.“ (str. 159) – této problematice se autor v textu taktéž nevěnuje. Navíc i samotný export je spojen s rizikem „kopírování“ a právě proto je podniky využívána patentová ochrana na trzích, na které své výrobky exportují.
- „Za jednu z příčin malého počtu podniků, které vstupují na zahraniční trh prostřednictvím poskytování licencí, můžeme označit i v ČR nadprůměrnou délku procesu získání patentu a jeho vysokou finanční náročnost.“ (str. 160) – pokud správně chápu metodiku šetření ČSÚ, tak zde jsou zahrnuty i patenty, které vůbec nemusely jít národní cestou. Navíc bych předpokládala, že licencované patenty jsou spíše vyšší kvality a podniky/organizace budou preferovat regionální nebo mezinárodní cestu.

V závěru autor nesrovnává vlastní závěry se závěry jiných studií, které platnost Stopfordova modelu také ověřovaly.

Domnívám se, že **téma disertační práce nebylo vhodně zvoleno**. Autor sám poukazuje na to, že v literatuře je Stopfordův model považován za příliš zjednodušující (str. 30-31). Samotný model byl vyvinut před 50 lety a od té doby se mezinárodní obchod výrazně proměnil. Otázkou tedy zůstává, proč tento model vůbec testovat, když od té doby byly vyvinuty nové modely, které jsou schopny aktuální dění na poli internacionalizace vystihnout podstatně lépe. I bez ohledu na nerelevantní závěry regresního modelu by pro zhodnocení platnosti Stopfordova modelu nutně prokázat, že opravdu dochází k tomu, že nejdříve firma exportuje a pak přistupuje k licencování. Velmi pravděpodobná varianta spočívající v tom, že podnik nejdříve exportuje a pak dochází k zakládání podniků v zahraničí (PZI) – tzn. k žádnému licencování nedochází – není v disertační práci vůbec zkoumána. Na tento

nedostatek modelu navíc sám autor poukazuje na str. 31. Proto dle mého názoru nelze platnost modelu tímto způsobem ověřit.

Práce s literaturou

Dizertační práce obsahuje průběžné harvardské odkazy i nezbytný seznam literatury. Autor použil velké množství zdrojů. V některých případech bylo možné odkázat na více zdrojů, jak bylo uvedeno výše, nejedná se ale o zásadní nedostatek.

Formální úprava, jazyková a stylistická úroveň dizertační práce

Z formálního hlediska dizertační práce obsahuje všechny podstatné náležitosti, zahrnuje užitečné a potřebné přehledy či schémata. Na velmi vysoké úrovni je stylistická úprava, v práci se nevyskytují překlepy. Všechny grafy i tabulky jsou velmi přehledně zpracovány.

Publikační aktivita autora

Publikační aktivitu autora práce hodnotím jako dobrou. Autor publikoval pět článků v recenzovaných časopisech včetně časopisu s impakt faktorem.

Celkové shrnutí

Domnívám se, že téma disertační práce nebylo vhodně zvoleno a hlavní cíl práce nebyl naplněn. Ačkoliv práce se poměrně podrobně věnuje velmi relevantnímu tématu licencování, nepřináší nové poznatky k danému tématu. Teoretická část práce je na přijatelné úrovni, metodologická a analytická část však dle mého názoru nesplňuje požadavky kladené na disertační práce.

Na základě výše uvedeného práci nedoporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajoby dizertačních prací.

Doc. Mgr. Jana Vlčková, Ph.D.

Katedra mezinárodních ekonomických vztahů
Fakulta mezinárodních vztahů
VŠE v Praze

V Praze, dne 27. 10. 2022

POSUDEK OPONENTA DOKTORSKÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Název: Internacionalizace průmyslového vlastnictví podniku

Autor: Ing. Petr Blaschke, MBA (EF TUL)

Školitel: doc. Ing. Zuzana Pěničková, Ph.D. (EF TUL)

Studijní program: Ekonomika a management

Studijní obor: Řízení a ekonomika podniku

1. Zaměření, aktuálnost tématu DDP a náročnost zpracování

Problematika DDP na téma „*Internacionalizace průmyslového vlastnictví podniku*“ je živým a vyvíjejícím se tématem, což je dáno i globalizačními procesy ve světové ekonomice, jež se staly a jsou neoddelitelnou součástí společnosti jako takové, reagují a přizpůsobují se jim jak jednotlivé ekonomiky, tak i organizace. Globalizaci samozřejmě neprovází jen toky pozitivních změn, ale přináší i určité problémy projevujícími se ve větší či menší míře ekonomickými selháními v podobě asymetrií, jež s sebou zahraniční či mezinárodní obchod přináší. Ke globalizaci by však nemohlo dojít bez internacionalizace, tj. hospodářského procesu, který nachází zakotvení v mezinárodních aktivitách podniků. Internacionalizace představuje pro podnik řadu podnikatelských příležitostí, a právě malé a střední podniky tvoří hybnou sílu evropské, a rovněž české ekonomiky, významně se podílí na zaměstnanosti a jsou zdrojem inovací. Navzdory svým kapitálovým omezením dokáží díky husté síti vztahů a mnohým formám podpory úspěšně praktikovat mezinárodní obchod, mají-li k dispozici vhodné podmínky a jsou-li si vědomy rizik, která s sebou internacionalizace přináší. Kromě nesporných výhod v podobě transferu znalostí a zvyšování blahobytu přináší internacionalizace i nechtěné dopady týkající se nerovnoměrného rozdělení zdrojů. Tyto dopady mohou zvláště ovlivnit subjekty, které svým počtem nesporně ovlivňují českou ekonomiku a její výkonnost, tedy malé a střední podniky. Česká republika je otevřenou ekonomikou s malým trhem a k otevřené ekonomice neodmyslitelně patří zahraniční či mezinárodní obchod. Právě rozšíření podnikání za hranice je možností, jak získat nové zkušenosti, rozšířit a zvětšit množství zákazníků (rovněž dodavatelů a odběratelů) a zvýšit rentabilitu podniku. Zároveň je však nejistým a riskantním krokem, protože neznámý trh a jeho prostředí přináší řadu překážek (jazykové bariéry, kulturní bariéry, rozdílná legislativa, velikost počáteční investice), které mohou způsobit neúspěch podniku na zahraničním trhu a tudíž snížit jeho konkurenceschopnost či životaschopnost. O důležitosti tématu vypovídá i skutečnost, že rovněž Evropská unie, resp. Evropská komise se zabývá podporou internacionalizace malých a středních podniků. Malé a střední podniky mají pro EU velký hospodářský význam, jelikož obchodováním v Evropě a exportem za její hranice mohou svůj příspěvek k ekonomice EU ještě zvětšit. V roce 2011 tudíž Evropská komise schválila strategii EU pro internacionalizaci malých a středních podniků, jejímž cílem je zlepšit soudržnost a koordinaci veškeré stávající podpory. V relativně nové zprávě Evropského účetního dvora (květen 2022) se uvádí, že Evropská komise identifikovala hlavní překážky internacionalizace malých a středních podniků z EU a zavedla četná opatření, aby těmto firmám pomohla rozšířit jejich podnikatelskou činnost na mezinárodní trhy v rámci EU i za jejími hranicemi. Těmto opatřením však dle EÚD někdy chybí soudržnost a viditelnost a Evropská komise je ne vždy dobře koordinuje s vlastními programy členských států EU. O *aktuálnosti tématu* tudíž není, dle mého názoru, pochyb, a vzhledem těmto skutečnostem je zaměření DDP **užitečné**.

Úroveň vlastního zpracování DDP hodnotím jako **mírně náročné – oceňuji přehlednou teoretickou část, tak propracovanou a obsáhlou analytickou část** (bez ohledu na úroveň a hloubku propracování prizmatem nároků kladeným na práce tohoto typu). Autor usiluje o maximálně možný komplexní a vysoce detailní pohled na řešenou problematiku, a to jak po stránce teoretické a metodické (až s triviálním popisem postupu řešení – krom za krokem z pohledu základních statistických ukazatelů), tak zejména po stránce analytické a aplikační (opětovně v tuto chvíli bez ohledu na úroveň a hloubku propracování). DDP se vyznačuje **vysokou úrovní čtivosti**, což podporuje jednotná jazyková linka a bohatý doprovodný grafický aparát jak ve vlastní textové části DDP, tak zejména v přílohové části.

Zaměření DDP lze však pokládat za **málo ambiciózní v úrovni a hloubce propracování, a to z hlediska náročnosti použitých matematicko-statistických metod.**

2. Struktura, obsahové zpracování a postup řešení DDP

DDP zahrnuje 201 stran, z toho cca 162 stran textu vlastní průvodní zprávy, a dalších cca 18 stran obsahuje seznam literatury čítající cca 330 zdrojů a doprovodný přílohový aparát podtrhující snahu o komplexnost analyzované problematiky a transparentnost prezentovaných dat (obdobným způsobem jsou data prezentována v průvodní zprávě a k ní doprovodným průběžným grafickým aparátům). Osobně chápu snahu doktoranda o transparentní přístup týkající se publikování dat v podobě jednotlivých grafických výstupů, nicméně se domnívám, že pro finální podobu DDP měla být zvážena nutnost publikování všech těchto výstupů v rámci DDP ve smyslu vítězství kvality nad kvantitou, nikoliv naopak, a mohly být součástí elektronické přílohy. Zejména při zohlednění faktu, že se jedná (z povahy dat a informací) víceméně o základní a vstupní data, či data v prvotní fázi výzkumu, tj. úrovni průzkumové (předstatistické) analýze dat, tj. byl použit jednoduchý lineární regresní model a časové řady byly podrobeny základnímu statistickému zkoumání a to vždy samostatně

Autor DDP rozdělil do **logicky provázaných částí**. Obecně se jedná o tři standardní části – teorie, metodika a empirie (vlastní aplikace) rozdělených do několika kapitol DDP, doplněných o úvod a závěr, přičemž jednotlivé kapitoly nejsou z hlediska rozsahu vyvážené, na druhou stranu je logické, že největší pozornost je věnována výsledkovým kapitolám, což je z hlediska informačního vyvrcholení DDP v pořádku (bez ohledu na náročnost použitých metod a hloubku zpracování).

Obsahová stránka:

- *Dílčí cíle DDP:*
 - dle mého názoru je stanoveno hodně dílčích cílů DC1, ..., DC6 – dílčí cíle mi připadají spíše jako postup řešení DDP s metodickými prvky...formulace některých DC neodráží podstavu cílů (např. DC1, DC2, DC3, DC4). Skutečnými dílčími cíli pak mohou být pouze DC5, DC6.
- *Hypotézy DDP*
 - H1 a H2 jsou špatně formulovány, nelze na ně jednoznačně odpovědět.
 - Vhodná je pouze H3 – to je skutečná hypotéza, kterou je možné buď přijmout či zamítnout.

Postup řešení a metody výzkumu: náročnost použitých matematicko-statistických metod je, dle mého názoru, na úrovni odpovídající (na VŠB-TUO) požadavkům kladeným na diplomové práce.

- Statistické ukazatele – základní charakteristiky polohy (průměr, medián, min., max.,...).
- Analýza časových řad – použity pouze základní indexy (bazický, řetězový) – toto je standardem výuky v základní statistice v Bc. studiu, chybí sofistikovanější metody analýzy časových řad (např. elementární dekompozice časových řad na složky (cyklická, trendová, náhodná), další metody –
- Regresní analýza – byl použit jednoduchý lineární regresní model a časové řady podrobeny základnímu statistickému zkoumání a to vždy samostatně. Provedená statistická analýza odpovídá úrovni průzkumové (předstatistické) analýzy dat. Proč? V DDP se nabízí možnost využití např. korelační analýzy, formulace a odhadu panelového regresního modelu, tedy zkoumání struktury datové základny jak v čase, tak průřezu s možností identifikace fixních a náhodných efektů. V práci

s časovými řadami se také nabízí možnost využití vybraných metod predikce časových řad či metod shlukové analýzy k vhodné prezentaci relevantních výsledků. Představená regresní analýza je de facto omezena na ex-post hledání nejvhodnějšího trendu časové řady v podobě spojnice trendu, tj. identifikace příležitosti zvoleného odhadu v podobě základních regresních statistik. Doktorand se nezabývá ani hodnotou a orientací jednotlivých nezávislých (vysvětlujících) proměnných v regresní rovnici, tj. regresními koeficienty (úrovňová konstanta - α , směrnice přímky - β či náhodnou složkou - ϵ). Navíc zkoumaný počet pozorování pro jednoduchou regresi je sám o sobě dost nízký – v čase pouze 9 pozorování.

3. Formální náležitosti a úprava DDP

Z hlediska formální úpravy hodnotím DDP jako zdařilou. Po jazykové a stylistické stránce nemám k DDP zásadních připomínek, text je čtenářsky přívětivý a logický, odborná terminologie věcná. DDP se vyznačuje velmi dobrou úroveň zpracování, vše je pěkně popsáno krok za krokem, čtivá a přehledná průvodní zpráva, oceňuji dílčí shrnutí u jednotlivých kapitol/subkapitol a doprovodný jednotný styl grafických objektů. Je třeba ocenit, že autor prostudoval reprezentativní množství literatury, jež byla v textu racionálně využita. Rovněž je vhodné zmínit, že autor pracoval jak s původními zdroji a originálními pracemi autorů (uměle nepřebíranými novějšími autory/přístupy), tak také s aktuálními či aktuálněji zdroji reflektující soudobé trendy. Na druhé straně je třeba zmínit poměrně nízkou publikační činnost doktoranda z hlediska kvantity (5 publikačních výstupů/4 roky DRS), ač není dobré jednoznačně upřednostňovat kvantitu nad kvalitou. Při zohlednění kvalitativní stránky této publikační činnosti, tak z pěti výstupů jsou dva příspěvky ve sborníku z domácí konference Liberecké ekonomické fórum (konference doktorandovy Alma mater – TUL), jeden článek v časopise ACC Journal (jehož vydavatelem je opět TUL), jeden článek v časopise AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research (indexovaný v CA-WoS Emerging Sources Citation Index (ESCI), ad.) a jeden článek v časopise E+M Ekonomie a Management (E+M) (indexovaný v CA-WoS Social Sciences Citation Index (SSCI) – 2021 Journal Impact Factor 1,422, JIF Quartile – Management category – Q4, EF TUL se řadí mezi spolupracující fakulty). Publikační činnost rovněž není předmětem velkého citačního ohlasu. V rámci přehledu publikační činnosti doktoranda postrádám společnou publikační činnost se školitelkou.

4. Závěrečné hodnocení

- **Zpracování DDP** je velmi precizní a poctivé, práce je přehledná a vše je detailně vysvětleno.
- **Zaměření DDP** je odpovídající z hlediska aktuálnosti, potřebnosti a užitečnosti, a to v kontextu praxe.
- **Metodická stránka DDP** odpovídá průměrné úrovni zpracování diplomové práce (hodnoceno dle podmínek EkF VŠB-TUO). DDP je omezena na jednoduchou regresní analýzu a, dle mého názoru, postrádá použití alespoň mírně pokročilých ekonometrických metod (např. panelová regrese) či využití vícerozměrných statistických metod (např. shluková analýza).

5. Doporučení

Na základě uvedeného konstatuji, že **DDP je možné i přes výše uvedené zásadní metodické výhrady doporučit k obhajobě před komisí**. V rámci obhajoby by však měl student **obhájit svůj postup a zejména zdůvodnit nevyužití pokročilejších matematicko-statistických metod, odpovídajících běžným znalostem studentů doktorského studia a běžným postupům základního empirického výzkumu**. Právě použití těchto metod by odpovídajícím způsobem doprovodilo a naplnilo potenciál, jež téma DDP bezesporu má.

.....
doc. Ing. Michaela Staníčková, Ph.D.

V Ostravě dne 27. října 2022